

Kristková, V. (ed.): Dovednosti ve výuce práva. Formy a metodika výuky předmětů rozvíjejících právnické dovednosti

Brno: Masarykova univerzita, 2012. 187 s. ISBN 978-80-210-5949-8

David Zahumenský*

Na právnické fakultě, kdekoli v České republice, právě probíhá seminář. Studenti sedí, většinou se dívají před sebe nebo z okna, někteří se věnují jiným činnostem, většina má otevřený notebook. Několik jich poslouchá, někteří si zapisují. Všichni sedí hodinu a půl na svém místě, popř. tu a tam někdo odpoví na otázku vyučujícího.

Stejná právnická fakulta, kdekoli v České republice, právě probíhá seminář. Studenti stojí nebo posedávají v malých skupinkách, na stolech leží otevřená „úzetka“, někteří listují ve složkách s papíry, živě diskutují, argumentují a hledají řešení zajímavého problému. Nakonec vše sepíší na flipchartový papír a vysvětlují spolužákům, k jakému řešení jejich skupina dospěla. V závěru spolu s vyučujícím shrnou vše, co bylo řečeno.

Je možné na akademické úrovni vést diskuse o tom, zda je úkolem fakult učít teorii nebo připravovat studenty na praxi, v níž se valná většina z nich po získání diplomu ocitne. Měli by se studenti na fakultě naučit, jak řešit právní problém, jak analyzovat právní předpis a jak jej aplikovat, měli by být schopni zjistit potřebná fakta, rozvinout komunikační dovednosti, vést pohovor s klientem a osvojit si procesní pravidla? Pokud se domníváte, že ano a jste vyučujícím (nebo jen občasným lektorem) na právnické fakultě, pak je právě pro vás určena nová knížka *Dovednosti ve výuce práva* s podtitulem *Formy a metodika výuky předmětů rozvíjejících právnické dovednosti*, která vyšla v rámci projektu *Teorie – dovednosti – praxe: inovace studia práva*.

Rozvoj právnických dovedností na právnických fakultách se stále děje jen drobnými krůčky. Proto jsou mimořádně přínosné publikace, které se tomuto tématu věnují a navíc nabízejí přesné popisy interaktivních metod výuky. Taková právě je recenzovaná metodika, na jejímž vzniku se podílel kolektiv autorů, kteří mají vlastní zkušenosti s využíváním praktických forem výuky, ať už se jedná o mezinárodní moot–courty, simulovaná správní řízení, semináře na fakultách či několika-denní workshopy.

Úvodní kapitola *Metody pro výuku práva a praktických právnických dovedností* se věnuje nástinu problematiky právnických dovedností a hodnot a vymezuje je (mezi základní dovednosti řadí mj. schopnost zhodnotit relevantní právní teorii, schopnost identifikovat právní problém, najít alternativy řešení, schopnost kriticky myslet nebo také prezentační dovednosti; mezi hodnoty pak profesní kompetentnost, odpovědnost za kvalitu spravedlnosti, rozvoj právnické profese a odhodlanost zvyšovat své znalosti a schopnosti a profesně se dále rozvíjet). Autoři taktéž předkládají souhrn důvodů, proč je podle jejich názoru nezbytné praktické dovednosti (a s nimi hodnoty) rozvíjet a dostávají se samozřejmě především k hlavnímu poslání právníků, které spatřují v pomoci lidem a institucím s řešením právních problémů. Nabádají také fakulty, aby se snažily vést dialog se zástupci všech právnických profesí a směřovat studenty k tomu, aby po opuštění školních lavic byli schopni vykonávat jakoukoli právnickou profesi, ačkoli samozřejmě působení další profesní přípravy je jednak nezanedbatelné a jednak nenahraditelné.

Řekni mi a zapomenu...

...ukaž mi a já si zapamatuji, nech mne to udělat a já pochopím. Toto čínské přísloví, které se často ve vztahu k praktickým formám výuky používá, přesně vystihuje, proč je vhodné praktické formy výuky na právnické fakultě zařazovat. Autoři publikace zdůrazňují, že potvrzuje, že studenti jsou již dospělí lidé a mají zájem podílet se na směřování svého vzdělávání. Základem vzdělávání dospělých by měla být zkušenost, mělo by se soustředit na řešení problému a směřovat k neustálému zlepšování dovednosti a výkonu. Publikace názorně ukazuje, jaké je průměrné množství informací zapamatovaných si studenty při různých formách výuky. Asi nikoho nepřekvapí, že přednáška má nejmenší podíl „zapamatovatelnosti“, na druhou stranu ne každý očekává, že je to pouhých 5%. Naopak praktická zkušenost vykazuje dokonce 75% zapamatovatelnost a učení jiných jako metoda výuky dosahuje až 90% (dle

* Mgr. David Zahumenský, doktorand Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

v publikaci zmíněného výzkumu National Training Laboratories, Maine, USA).

Autoři však nespolehali pouze na výčet kladných stránek praktických forem výuky, naopak – vytvořili soubor návodů, jak konkrétně využívat jednotlivé interaktivní výukové metody. Každá metoda je tak jednak obecně popsána a zdůvodněna a současně publikace nabízí možnosti, jak s metodou při výuce pracovat. V rámci praktických forem výuky doporučují autoři používat řadu pomůcek, např. vizuálních jako jsou fotografie, obrázky, komiksy, plakáty. Doporučovaná jsou také tematická videa. Vizuální pomůcky směřují zejména k udržení pozornosti, vybudování zájmu o probírané téma. Vizuální pomůcky mohou být dle autorů použity také k vysvětlení některých problémů v případech, kdy je třeba upozornit na detaily nebo koncept, navíc mohou poskytovat vyučujícímu oporu a sebevědomí.

Kromě konkrétních návodů k interaktivním metodám výuky nabízí publikace také postup, jak zvolit nejvhodnější metodu pro látku, která se má být studentům na semináři předána. Současně autoři vypracovali plán efektivní výuky, neboť dle autorů je třeba plánovat cíle a výsledky předmětu, sylabus předmětu, studijní materiál, výukové metody, prostředí hodiny, úvod a závěr lekce, metody hodnocení studentů a dosažení cílů lekcí. Kromě tohoto celkového plánu nabízí publikace také návod, jak vytvořit výukový plán jednoho semináře tak, aby se lekce posouvala zamýšleným směrem a nedošlo k nepředpokládaným změnám a problémům.

Vítejte v Chomoutově!

Zvláštní kapitoly jsou věnovány především klinickému právnímu vzdělávání jako právnímu programu, jehož základem je interaktivní a reflektivní metoda vzdělávání. Také v této části se publikace neomezuje pouze na definici kliniky a její jednotlivé typy, ale přináší postřehy k založení kliniky, vytvoření plánu klinického vzdělávání a autoři řeší také otázky spojené s přijímáním klientů do klinik nebo administrací klinik.

Na právnických fakultách se nyní častěji využívají moot court – simulované soudní procesy, v rámci kterých si studenti osvojí řadu dovedností. Jde v podstatě o kombinaci teoretické a praktické části výuky s tréninkem argumentace ve prospěch jedné nebo obou stran.

Stejně jako u klinik, tak také u moot courtu přináší publikace konkrétní rady a tipy pro uspořádání úspěšného moot courtu. V rámci semináře je samozřejmě obtížné uspořádat takto rozsáhlý moot court, ale přesto existují, jak autoři publikace dokládají, jiné varianty – kupř. hodnotový moot court – tzv. lékárníkovo dilema: úkolem studentů je argumentovat, zda je právní úprava spravedlivá, pokud je trestně stíhaný muž, který ukradne lék pro svoji těžce nemocnou manželku.

Vedle moot courtu, jehož celostátní kolo konané v Brně jsem měl v roce 2012 možnost sledovat jako „soudce“, jsem se před lety osobně účastnil také další aktivity popisované v publikaci, a to simulovaného správního řízení pořádaného v rámci Školy lidských práv¹, kde probíhá simulace správního řízení o umístění stavby supermarketu v městečku Chomoutov. Právě tato simulace je popsána také v publikaci a z vlastní zkušenosti jsem přesvědčen, že se jedná o zdařilou simulaci, která dokáže studentům výrazně přiblížit tak komplikovanou oblast, jako je umisťování staveb a správní řízení, včetně problematiky posuzování vlivů na životní prostředí, vydávání závazných stanovisek dotčených správních orgánů a účasti občanských sdružení v územním řízení.

Závěrem

Recenzovaná publikace je zdařilou metodikou nabízející detailní náhled do interaktivních forem výuky. Ukazuje, že praktické právní vzdělávání není v podmínkách českých právnických fakult utopií. Naopak je velmi snadné začít alespoň některé z popsaných metod používat a změnit orientaci seminářů z teorie na praxi. Publikace dle mého názoru může sloužit nejenom mladým doktorandům a začínajícím odborným asistentům, kteří mají dosud jenom minimální zkušenosti, ale může být přínosná také pro zkušené pedagogy, kteří v ní najdou mnoho inspirativních ukázek, jak ozvláštnit svoji výuku a učinit ji zajímavější nejen pro studenty, ale také pro sebe.

¹ Podrobnosti na webových stránkách Pro bono aliance: <http://www.probonoaliance.cz/cz/spolecensky-odpovedna-vyuka/-skola-lidskych-prav/>